

Stališča IWW do odgovorov Snage d.o.o na skupne zahteve

Stanovalci delavskega doma na Poljanski 66 in stanovalci drugih delavskih domov v Ljubljani ter aktivisti in aktivistke Socialnega centra Rog smo združili svoje glasove v gibanju IWW – Invisible Workers of the World, Nevidni delavci sveta, Nevidljivi radnici svijeta.

Na skupščini stanovalcev delavskega doma na Poljanski 66 v Ljubljani, ki je bila 9. januarja 2008, in na skupščini IWW v Socialnem centru Rog smo sprejeli skupna stališča do odgovorov Snage d.o.o. z dne 21. decembra 2007.

Odgovor na odziv Snage d.o.o. na skupne zahteve stanovalcev delavskega doma na Poljanski 66 in Socialnega centra Rog je nastal na osnovi stališč stanovalcev delavskih domov, ki imajo najbolj celosten vpogled v svoje bivanjske, delovne in življenjske pogoje ter na osnovi izkušenj, vednosti in ekspertiz nakopičenih v dolgoletnih bojih proti režimu izkoriščanja, ki sloni na zanikanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Skupna stališča IWW so rezultat v analizah utemeljenega prepričanja, da slabim življenjskim pogojem delavcev v delavskih domovih botruje součinkovanje različnih diskriminatornih ekonomskih, socialnih in političnih institucij, ki omogočajo avtoritarno upravljanje z ljudmi kot delovno silo. Zato skušamo s skupnimi stališči identificirati odgovornost Snage d.o.o. in odgovornost drugih družbenih institucij, kar pa ne zmanjšuje resnosti obtožb zoper vse tiste, ki ustvarjajo dobičke s suspendiranjem človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki so univerzalne in neodtujljive.

Na osnovi pričujočega odgovora želimo s Snago d.o.o. in drugimi odgovornimi institucijami začeti odnos, ki bo omogočil celovito osvetlitev in odpravo vzrokov za slabe življenjske razmere stanovalcev delavskih domov, med katerimi so bile do sedaj izpostavljene zlasti neznosne bivalne razmere v delavskih domovih.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) zahteva boljše življenjske razmere za migrantske delavce

K problemu bivanjskih razmer v delavskih domovih je pristopila tudi največja slovenska sindikalna zveza, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS), ki je nad zatečenim stanjem ogorčena, zahteve stanovalcev na Poljanski 66 pa je prek svojih dveh sindikatov – Sindikata komunale, varovanja in poslovanja z nepremičninami Slovenije (SKVNS) in Sindikata delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije (SDGD) - jasno podprla.

ZSSS in njeni sindikati so se zavezali, da bodo prispevali svoj delež k reševanju življenjskih razmer migrantskih delavcev, med drugim z mednarodno zastavljenimi in strokovnimi raziskavami življenjskih in delovnih razmer migrantskih delavcev, opozarjanjem na neurejene in nedostojne življenjske ter delovne razmere in njihovo izključenost iz družbe, sindikalnim organiziranjem teh delavcev in pripravo normativnih predlogov za celostno izboljšanje njihovega položaja. V ta namen bo ZSSS ustanovila Delovno skupino ZSSS za pravice migrantov in problematiko migracij, ki bo uresničevala zaveze ZSSS na tem področju.

ZSSS odločno podpira boj stanovalcev delavskega doma na Poljanski 66 in drugih delavskih domov po Sloveniji za boljše življenjske razmere. Pričakujemo ugoditev zahtevam stanovalcev ter hkraten prevzem odgovornosti stanodajalcev in delodajalcev za zagotovitev dostojnih in enakopravnih standardov za migrantske delavce.

Stališča IWW glede posameznih zahtev

Kar zadeva dostojno bivališče

Izvedba ukrepov (najnujnejša obnova, dezinfekcija in deratizacija, čiščenje prostorov), ki jo je Snaga d.o.o. obljubila v svojem dopisu z dne 21.12.2007, je po našem mnenju prvi korak k izboljšanju razmer v delavskem domu na Poljanski 66. Ob tem opozarjamo, da se v praksi obljubljeni ukrepi izvršujejo tako, da se daje prednost stanovalcem, ki so zaposleni v podjetju Snaga d.o.o. Na podlagi te ugotovitve sklepamo, da Snaga namerno obravnava stanovalce neenako z namenom, da bi jih razdelila, zlomila odnose solidarnosti med njimi in ustvarila ozračje, v katerem bi se medsebojno nadzorovali. Snago d.o.o. zato pozivamo, da pri uresničevanju obljubljenih ukrepov upošteva načelo enake obravnave vseh stanovalcev.

Poleg tega je bilo na skupščinah stanovalcev in Socialnega centra Rog ugotovljeno, da vsi ukrepi, ki jih je Snaga obljubila, še niso bili izvedeni. Ugotavljamo, da so navkljub trditvi, da je bila opravljena dezinfekcija, v delavskem domu na Poljanski 66 še vedno ščurki. Še vedno je problem redno in temeljito čiščenje sob in drugih prostorov ter neurejeni toaletni prostori. Snagi damo na voljo še nekaj časa, da izpolni svoje obljube. Čez nekaj tednov bomo ponovno ocenili stanje in na tej podlagi ukrepali.

Ne moremo se strinjati s trditvami Snage d.o.o., ki v svojem dopisu navaja, da standardi, ki bi določali primerno površino na osebo za bivanje v samskih domovih in posebne tehnične zahteve za bivanje v samskih domovih v RS, niso predpisane in da torej ne obstaja pravna ureditev pravice do bivališča. Naše stališče je, da primernost naselitve urejajo splošne pravne norme, ki določajo zdravstvene, varnostne in druge pogoje bivanja. Udejanjanje pravice do dostojnega bivališča pa izhaja tudi iz mednarodnopravnih norm, ki zavezujejo RS.

Obstaja namreč tesna povezava med dostojnim bivališčem in človekovimi pravicami: dostojno bivališče je predpogoj za to, da lahko posameznik samodoločno živi in pri tem dejansko uresničuje pravice, ki so mu formalno na voljo. Zato je pravica do primerne bivališča določena v 25. členu Univerzalne deklaracije o človekovih pravicah in nekaterih najpomembnejših mednarodnih pogodbah, ki urejajo človekove pravice. Med njimi je na primer Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, ki pravico do primerne bivališča določa v prvem odstavku 11. člena. Komisija za ekonomske, socialne in kulturne pravice (Committee on Economic, Social and Cultural Rights) je leta 1991 sprejela splošni komentar št. 4 (General Comment No. 4) o pravici do ustreznega bivališča, ki je najbolj avtoritativna razlaga te pravice v mednarodnem pravu. Komisija meni, da pravice do bivališča ne gre razumeti ozko. Pravico do bivališča je treba razumeti kot pravico do bivanja v prostoru, kjer je posameznik varen, uživa mir in dostojanstvo. Poudarjeno je, da mora biti bivališče primerno. Primernost bivališča pa je odvisna od ekonomskih, kulturnih, klimatskih, ekoloških in drugih dejavnikov. Bistvene sestavine pravice do bivališča so pravna varnost posesti, dostopnost storitev, materialov in infrastrukture, bivališče mora biti takšno, da si ga je mogoče privoščiti, biti mora primerno za naselitev, dostopno, imeti mora ustrezno lokacijo in mora biti kulturno ustrezno. Po našem mnenju razmere bivanja v mnogih delavskih domovih ne ustrezajo tem kriterijem.

Bivališče, v katerem lahko posameznik uživa mir, varnost in dostojanstvo, ne bi smelo biti luksuz ali privilegij, dostopen zgolj tistim, ki si to lahko privoščijo, saj je dostojno bivališče neločljivo povezano s konceptom človečnosti. V sodobnem kontekstu globalizacije in ekonomije prostega trga je uresničevanje ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, med katerimi je pravica do dostojnega bivališča, ogroženo. Zato imajo države na podlagi mednarodnega prava dolžnost, da ukrepejo vse potrebno, da postopno zagotovijo popolno uresničitev pravice do dostojnega bivališča. Pri tem

morajo posebno pozornost nameniti marginaliziranim pripadnikom družbe. Tovrstni ukrepi zajemajo tudi podrobno zakonsko ureditev pravice do dostojnega bivališča. Snaga d.o.o. je sicer zgolj podjetje, vendar javno podjetje. Če drži, da se Snaga zaveda pomena človekovih pravic in se celo čuti zavezana z vrednotami in načeli družbene odgovornosti, bi si morala tudi sama prizadevala za ustrezno državno in lokalno ureditev pravice do dostojnega bivališča. Postavitev standardov pravice do bivališča v okviru nacionalnega prava je namreč eden izmed pomembnejših načinov zagotavljanja enakopravnega dostopa do ustreznega bivališča za manj privilegirane skupine ljudi. Natančna pravna ureditev pravice do bivališča ustvarja jasno odgovornost države v razmerju do posameznikov in daje otipljivo vsebino pogosto ohlapno določenim mednarodnopravnim zavezam države. Pravna ureditev pravice do bivališča lahko spodbudi zagotavljanje vsebinske enakosti v družbi, kar je tudi izraz povsem moralne, etične in človeške zahteve po ustreznem bivališču za vse ljudi.

Podobnega mnenja je tudi Evropsko sodišče za človekove pravice, ki je v obrazložitvi sodbe James in drugi proti Združenemu kraljestvu (1986) zapisalo, da velja pravica do bivališča v modernih družbah za prvenstveno socialno potrebo, ureditev katere ne more biti v celoti prepuščena dejavnikom trga. Pravna ureditev je namenjena zagotavljanju večje socialne pravičnosti pri zagotavljanju pravice do bivališča, tudi če posega v obstoječa pogodbeno razmerja med zasebniki in ne zadeva kakšne neposredne koristi države ali družbe na sploh.

Na koncu naših stališč do odgovora Snage d.o.o, ki zadeva pravico do dostojnega bivanja, želimo izraziti ogorčenost nad grožnjami z rušitvijo delavskega doma na Poljanski 66 in nad uporabo rasističnega govora. Iz pojasnila Snage je mogoče razbrati grožnjo, da bo delavski dom na Poljanski 66 kmalu porušen in da bodo delavci ostali brez bivališča. Stanovalci, ki opozarjajo na grozljive razmere v domu, naj bi tako ravnali v lastno škodo, ker bo tako treba dom še prej zapreti. Kot je bilo že poudarjeno, pravica do ustreznega bivališča zajema tudi koncept gotovosti bivališča. Dejstvo, da se lastnik doma poslužuje tovrstnih groženj, je zato zgolj dodaten element slabih bivalnih razmer v delavskem domu.

Odkar smo pričeli opozarjati na nevzdržne razmere v delavskem domu, se soočamo z očitki, da so zanje krivi delavci sami, ker ne posvečajo dovolj pozornosti higieni. Ta očitke je mogoče razbrati tudi iz pojasnila Snage, v katerem je zapisano, da morajo zagotavljati primerno čistočo, sprotno čiščenje miz in omar ter pospravljati hrano. Pri tem poudarjamo, da ni razlike med neposrednim rasističnim govorom in tovrstnim »dobrohotnim priporočilom«, ki temelji na domnevi, da ne skrbijo za higieno. Oboje izhaja iz povsem neutemeljenih predsodkov in rasističnih stereotipov.

Kar zadeva pravično najemnino

Stanovalci delavskega doma na Poljanski 66 in drugih delavskih domov ugotavljamo, da plačujemo veliko višjo najemnino za kvadratni meter od profitne najemnine na trgu nepremičnin. Izvor nepravično visoke najemnine je šibkost stanovalcev v pogodbenem odnosu s stanodajalci. Visoka najemnina je posledica kompleksnega sistema izsiljevanja, ki omogoča samovoljno določanje njene višine s strani stanodajalca.

Na podlagi teh ugotovitev in na podlagi pojasnila Snage smo spoznali, da moramo zahtevati natančno pojasnitev našega pravnega položaja v razmerju z lastnikom doma, pa tudi pravnega razmerja med lastnikom doma in delodajalci. Iz pojasnila Snage namreč izhaja, da naj bi bila nastanitev delavcev gola upravljavska stvar Snage in drugih delodajalcev. Pri tem se pozablja, da bi stanovalci morali imeti določene pravice na podlagi pogodb, ki so jih sklenili z delodajalci, in samega dejstva bivanja v domu. V nasprotnem primeru je nastanitev v delavske domove zgolj oblika avtoritarnega menedžerskega upravljanja z delavci, pri kateri slednji nimajo nobene besede.

Tako se nam zastavlja vrsta vprašanj. Kaj se pravzaprav plačuje z najemnino? Zgolj ležišče, sobo ali nastanitev v domu? Ali so bile do sedaj v najemnino vključene tudi različne storitve, med katerimi je na primer čiščenje prostorov? Iz dopisa Snage je namreč razbrati, da je šele nedavno (decembra 2007) najela čistilni servis. Če najemnina, ki znaša okrog 140 evrov, pokriva v glavnem zgolj posteljo, ki stoji na nekaj kvadratnih metrih v skupinski sobi, ne pa tudi določenih storitev in primerne opreme, gre za oderuške pogodbe, ki na podlagi Obligacijskega zakonika veljajo za nične ali pa vsaj za čezmerno prikrajšanje, saj je višina najemnine očitno nesorazmerna glede na to, kaj dobi stanovalec v zameno. Zastavlja se nam tudi vprašanje, kakšna je narava najemnine. Se najemnina šteje za del plače, od katere se delavcem plačujejo vsi potrebni prispevki, ali pa delodajalci plačilo bivanja za delavce predstavijo kot svoj materialni strošek? Na vsa ta vprašanja pričakujemo dodatna pojasnila podjetja Snaga d.o.o.

Snaga v svojem dopisu tudi grozi, da bo dvignila najemnino, če se bo v prihodnje izkazalo, da bodo stroški vzdrževanja doma presegali prihodke od najemnin. Iz dopisa Snage jasno izhaja, da se je nekaterih nujnih vzdrževalnih del lotila šele konec leta 2007. Trenutno stanje, v katerem je delavski dom, je posledica dolgoletnega zanemarjanja in zanašanja lastnika, da bodo delavci pač potrpeali. Stanovalci pa so v vsem tem času redno plačevali previsoke najemnino. Zato je povsem nepošteno, da bi stanovalci v prihodnje trpeli stroške vzdrževalnih del v obliki povišane najemnino. To bi namreč dejansko pomenilo, da bi stanovalci doma plačali za nespretno poslovanje med podjetjema Snaga in Nastor ter morebiti celo za kazenskopravno sporno ravnanje podjetja Nastor.

Posebej zanimivo je, da je Snaga uspela izjemno natančno izračunati, koliko bivalne površine je na voljo vsakemu stanovalcu doma, ni pa podala natančnega izračuna stroškov, ki jih je do sedaj imela z vzdrževanjem doma. To je najbrž posledica dejstva, da do sedaj ni ničesar vlagala v delavski dom na Poljanski 66. Čeprav je Snaga delavski dom oddala v najem podjetju Nastor, je bila kot lastnica nepremičnine v tem času vseeno dolžna izvajati določena dela na domu. Tega se je očitno zavedala, saj je z manjšimi deli pričela še preden je upravljanje po uvedbi stečaja zoper Nastor prešlo na Snago. Te drobne izboljšave pa žal niso bile zadostne.

Kar zadeva pravico do zasebnosti in svobode združevanja

Snaga d.o.o je v svojem odgovoru na zahteve, da preneha krati pravice stanovalcev do zasebnosti in svobode združevanja, spregledala ključno podmeno zahteve, in sicer, da o hišnem redu odločajo stanovalci. Velja spomniti, da je smisel hišnega reda vzdrževanje reda v domu, v katerem na majhnem prostoru prebiva veliko ljudi, in zagotavljanje njihovega mirnega sobivanja. Zato so določena pravila obnašanja, ki naj bi se jih stanovalci držali, seveda nujna. Vendar je pomembno, da z njimi soglašajo tudi sami stanovalci doma, ne pa da so avtoritarno določena s strani lastnika. Le v tem primeru lahko domnevamo, da je namen hišnega reda res dobrobit stanovalcev, ne pa sredstvo nadzora nad njimi in način omejevanja njihovih svoboščin. Zato zahtevamo, da Snaga d.o.o. posreduje predlog novega hišnega reda, ki ga je pripravila, ko je prevzela upravljanje delavskega doma na Poljanski 66. Stanovalci doma bodo na skupščini o predlogu hišnega reda razpravljali in podali predloge dodatnih določb ali sprememb predlaganih določb. Na koncu pa bodo stanovalci na skupščini odločili še o sprejemu celotnega hišnega reda.

Še preden pa bodo o določbah hišnega reda razpravljali in odločali stanovalci sami, zahtevamo, da se vanj vnese določilo, ki bo opredelilo skupščino stanovalcev kot organ odločanja o vidikih skupnega življenja v delavskem domu na Poljanski 66. Seveda skupščina stanovalcev ne more biti podvržena posebnim določbam obstoječega hišnega reda, ki opredeljuje dovoljen čas obiskov.

Eden izmed korakov k povrnitvi pravice do zasebnosti in svobode združevanja stanovalcev vidimo

v obstoju skupnega prostora. Skupni prostor, v katerem se lahko prirejajo skupščine stanovalcev, razumemo kot ključen korak k našemu opolnomočenju, ki lahko edino razgradi odnose izsiljevanja, arbitrarnosti in avtoritarnosti, ki botrujejo slabim življenjskim in bivalnim pogojem. Naš interes za ureditev skupnega prostora je torej neizpodbiten. Ker je Snaga v svojem dopisu zapisala, da bi se tovrsten skupni prostor lahko uredil, ne vidimo nobenega zadržka, da se ta zahteva ne bi uresničila.

Nevidni delavci sveta (IWW, NRS).